

Załącznik do uchwał Nr

Rady Powiatu Nowomiejskiego

z dnia

**SPECJALISTYCZNY PROGRAM PROFILAKTYCZNY W ZAKRESIE PROMOWANIA I
WDROŻENIA PRAWIDŁOWYCH METOD WYCHOWAWCZYCH W STOSUNKU DO
DZIECI W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE
W POWIECIE NOWOMIEJSKIM
NA LATA 2023-2027**

Nowe Miasto Lubawskie 2023 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Rodzina jako podstawowa komórka społeczna	4
2. Dysfunkcje w rodzinie: przyczyny, skutki.....	5
3. Analiza zasobów kadry powiatu nowomiejskiego wyspecjalizowanej w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.....	11
4. Główne i szczegółowe założenia programu, oczekiwane rezultaty, wskaźniki.....	12
5. Planowany przebieg realizacji programu.....	15
6. Harmonogram działań.....	16
7. Literatura.....	18

Wstęp

Współczesna polska rodzina znajduje się pod wpływem przemian, ale jednocześnie realizuje swoje podstawowe funkcje. Większość społeczeństwa nie zdaje sobie sprawy z różnorodnych zagrożeń, które mogą dotknąć każde ognisko domowe.

W życiu współczesnej polskiej rodziny istnieje wiele niepokojących aspektów. Wynikają one ze skrajnych postaci dysfunkcyjności i są najczęściej wynikiem zbieżności niskiego statusu ekonomicznego, społecznego i kulturowego rodziny. Rodzina dysfunkcyjna nie potrafi sprostać obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny. Mnóstwo w niej przemocy i nadużyć. Przemoc w rodzinie obejmuje używanie siły fizycznej i psychicznej, całkowite uzależnienie materialne jej członków oraz przemoc emocjonalną i seksualną. Coraz częściej zdarza się, że dom staje się dla członków rodziny wyjątkowo niebezpiecznym miejscem. Rodzina powinna być bezpiecznym miejscem dla każdego dziecka, w którym może rozwijać się i wzrastać w poczuciu bezpieczeństwa.

W związku z powyższym polityka społeczna wskazuje na potrzebę systemowych działań w zakresie wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mieszczących się w formule zintegrowanych, interdyscyplinarnych działań.

1. Rodzina jak podstawowa komórka społeczna

Działalności rodziny, jako naturalnego środowiska wychowawczego nie jest w stanie zastąpić żadne inne środowisko wychowania utworzone celowo, czyli wszystkie instytucje wychowawcze takie jak przedszkole, szkoła, internat. Spowodowane jest to między innymi tym, że układ rodzinny charakteryzują trwałe więzi osobiste oraz silne związki emocjonalne.

Rodzina wywiera znaczący wpływ na funkcjonowanie jednostki, wyznawany przez nią system wartości, norm i wzorów postępowania, gdyż zanim pojawią się inne środowiska wychowawcze to właśnie ona zarówno w sposób zamierzony, świadomy, jak i niezamierzony, spontaniczny oddziałuje na jej osobowość poprzez osoby, z którymi przebywa i sytuacje, w jakich uczestniczy. To przede wszystkim rodzina powinna dla dziecka stanowić wzór do naśladowania. Rodzina funkcjonalna nie tylko zaspokaja podstawowe potrzeby swoich dzieci, uczy także zaradności życiowej, przekazuje im wzory zachowań, wyznawane i cenione wartości, oraz co jest bardzo ważne, uczy poszanowania zarówno wszystkich członków rodziny, jak i innych ludzi. Rodzice troszcząc się o prawidłowy rozwój swojego potomstwa, przygotowują je tym samym do samodzielnego, prawidłowego i sensownego kierowania własnym życiem. „Taka jest właśnie rodzina zdrowa. Z takiej rodziny dzieci mogą bezpiecznie startować w swoje dorosłe życie. Taką rodzinę tworzą odpowiedzialni, dorośli ludzie, którzy w sposób świadomy ją zakładają”¹

Termin „rodzina” zdefiniowany został nie tylko w literaturze ale i w aktach prawnych. Przytaczając jej termin spotkać się można z określeniem, że „rodzina to mała grupa społeczna, składająca się z rodziców, ich dzieci i krewnych; rodziców łączy więź małżeńska, rodziców z dziećmi więź rodzicielska, stanowiąca podstawę wychowania rodzinnego, jak również więź formalna określająca obowiązki rodziców i dzieci względem siebie”²; „rodzina jest małą naturalną grupą społeczną w której centralnymi rolami są role matki i ojca, stanowiącą całość względnie trwałą, podlegającą dynamicznym przekształceniom związanym głównie z biegiem życia jednostek wchodzących w jej skład; opiera się ona na zastanych tradycjach społecznych i rozwija własne tradycje”³.

Według kodeksu rodzinnego i nieletnich rodzina jest ważnym organem naszego społeczeństwa, polegającym na wspólnym egzystowaniu. Osoby, które chcą założyć swoją rodzinę i są w pełni świadome swoich praw i obowiązków powinny być konsekwentne w spełnianiu zawartych w kodeksie norm⁴.

Artykuł 27 ww. kodeksu podaje: „Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym”. Z kolei art. 95 mówi, że: „Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka, z poszanowaniem jego godności i praw”.

¹ M. Porąbaniec, Działania pracowników socjalnych podejmowane na rzecz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, *Pedagogika Rodziny* 1/1, s. 83-95.

² W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1981, s. 261.

³ M. Ziemska, *Rodzina a osobowość*, wyd. I, Warszawa 1975, s. 36.

⁴ Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. z 2022r., poz. 2140.

Należy pamiętać, że rodzina stanowi środowisko, które zapewnia dzieciom najlepsze warunki rozwoju a żadna instytucja, żaden zakład opiekuńczo-wychowawczy nie jest w stanie jej zastąpić.

2. Dysfunkcje w rodzinie: przyczyny, skutki.

Każda rodzina wypełnia wobec swoich członków określone funkcje. Rezultat ogólnie pojętych działań rodzinny znacząco wpływa na wszystkich wchodzących w jej skład. Zaburzenia w wypełnianiu którejś funkcji są w pierwszej kolejności odczuwane przez najbliższych jej członków, gdyż określone ich potrzeby są blokowane. Jeżeli dana niewydolność powtarza się częściej, to pośrednio wpływa to na funkcjonowanie całego społeczeństwa⁵.

W literaturze naukowej coraz więcej uwagi poświęca się rodzinom zdeorganizowanym. „Traktując rodzinę jako całość, jako ów integralny i niezależny byt, trzeba przyjąć, że jakiegokolwiek zaburzenie, utrudniające rodzinie realizację którejś z podstawowych funkcji, może powodować przejściową lub dłuższą niewydolność ogólnego jej funkcjonowania, czyli dysfunkcjonalność”⁶.

Rodziny dysfunkcjonalne, określane także jako problemowe, nie potrafią prawidłowo wypełniać powierzonych im funkcji, przewyższać pojawiających się sytuacji kryzysowych, pomimo tego, że niektóre z nich podejmują wysiłki i starania na rzecz poprawy sytuacji, w której się znalazły. „W rodzinach dysfunkcyjnych rodzice nie reagują właściwie na pięć wrodzonych cech dziecka: drogocенność, bezbronność, niedoskonałość, zależność i niedojrzałość. Zamiast dziecko wspierać i ochraniać, ignorują je, albo atakują za to, że takie właśnie jest. W takiej sytuacji dziecko, doświadczając na co dzień uczucia wstydu i poniżenia, podświadomie robi wszystko, aby dostosować się do warunków panujących w jego domu rodzinnym oraz do wyznawanego w nim systemu wartości. Zakłócenia w funkcjonowaniu środowiska rodzinnego są szczególnie groźne dla dziecka, jego rozwoju psychosomatycznego i wychowania, gdyż mogą stać się znaczącą, a nieraz przesądającą determinantą zaburzeń w tym zakresie”. Cechą charakterystyczną rodzin problemowych jest współwystępowanie w ich strukturach wielu niekorzystnych czynników, wśród których możemy wymienić: konflikty pomiędzy członkami rodziny; pozostawanie bez stałych źródeł utrzymania; zaburzenia i choroby psychiczne jednego lub obojga rodziców; złe warunki mieszkaniowe i niski standard życia; łamanie prawa, przestępczość; uprawianie prostytucji; nadużywanie alkoholu; narkomania; bezdomność; niezaradność życiowa rodziców; zaniedbania wychowawcze w stosunku do własnych dzieci oraz konfliktowość w stosunkach społecznych. Wszystkie one powodują nieodwracalne zmiany w psychice dziecka i potrzeba dużego wysiłku, by zniwelować ich skutki”⁷.

Co niepokojące nie wszystkim udaje się zwalczyć trudne sytuacje, czego konsekwencją może być wyuczona bezradność, narastające napięcie i frustracja. Brak umiejętności radzenia sobie z problemami może wzmacniać zachowania "patologiczne" u członków rodziny. Taka rodzina będzie wówczas rodziną dysfunkcyjną, która niedostatecznie wypełnia swoje funkcje, nie wywiązuje się z zadań i obowiązków względem swoich dzieci, nieumiejętnie radzi sobie w sytuacji kryzysowej oraz nieefektywnie rozwiązuje problemy życia

⁵ M.Porąbaniec, Działania pracowników socjalnych podejmowane na rzecz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, Pedagogika Rodziny 1/1, s. 83-95.

⁶ Tamże, s. 83-95.

⁷ Tamże, s. 83-95.

codziennego. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, zarówno u dzieci i młodzieży, jak i w dorosłym życiu może prowadzić do wzrostu zachowań demoralizujących czy przestępczych, których instrumentem najczęściej jest przemoc. Niestety w świadomości społecznej nadal funkcjonuje wiele mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie przy czym większość z nich używana jest jako argument za stosowanie lub bagatelizowania problemu. Ww. zachowania są bardzo niebezpieczne z uwagi na to, że z jednej strony – zniewalają ofiarę przemocy i sprzyjają sprawcy dając mu sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc i o bezkarności, a z drugiej – utrudniają świadkom reagowanie i decyzje o pomocy dla ofiar w konsekwencji czego wiele z nich ginie z rąk swoich oprawców.

By zrozumieć zjawisko przemocy w rodzinie niezbędne jest przybliżenie jego definicji. Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 2 zawiera prawną definicję tego typu przemocy w świetle której przez przemoc w rodzinie rozumieć należy jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne⁸. Pojęcie przemocy w rodzinie obejmuje więc wszelkie odmiany złego traktowania tych jej członków którzy nie są w stanie skutecznie się bronić.

Odnosząc się do powyższego należy zaznaczyć, że najbardziej bezbronne ofiary to dzieci które doznają przemocy od rodziców lub opiekunów, czyli osób które powinny zapewnić im poczucie bezpieczeństwa.

Jak podaje literatura dzieci wychowujące się w rodzinach dotkniętych przemocą narażone są na dwa rodzaje niszczących doświadczeń. Pierwszy dotyczy dzieci które są bezpośrednimi ofiarami przemocy, drugi tych gdy są świadkami jej stosowania wobec innych członków rodziny. Na podwójne niebezpieczeństwo narażone są te, które same jej doświadczają a zarazem są jej świadkami. Wiele też nich staje się bezpośrednimi ofiarami przemocy w sytuacji kiedy próbują powstrzymać sprawcę⁹.

Najbardziej widocznymi i oczywistymi skutkami przemocy są obrażenia cielesne, jednak najbardziej niszczące są te psychiczne – depresja, samookaleczenia, zaburzenia lękowe, opóźnienie w rozwoju, niska samoocena czy tendencje samobójcze. Dziecko żyjące w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest poczucia bezpieczeństwa, miłości, zaufania – czynników niezbędnych do prawidłowego rozwoju¹⁰.

Przemoc – szczególnie doznawana we wczesnym okresie życia – niesie za sobą poważne konsekwencje dla zdrowia zarówno somatycznego, jak i psychicznego. Podczas gdy większość negatywnych skutków somatycznych przemocy (w tym m. in. uszkodzenia ciała, złamania, krwiaki) poddaje się efektywnemu leczeniu, to konsekwencje o charakterze psychicznym uważane są za najpoważniejsze wyzwanie dla specjalistów. Sytuacja ta wynika z podatności nie w pełni uformowanego aparatu psychicznego młodych osób na destabilizację na skutek konfrontacji z wydarzeniem o charakterze stresu traumatycznego. Może to skutkować długofalowymi negatywnymi konsekwencjami w postaci objawów zaburzeń psychicznych, które wystąpią na dalszych etapach życia. Lista psychicznych konsekwencji wynikających z doznawania przemocy obejmuje bardzo wiele zróżnicowanych dolegliwości zaburzeń, w tym uzależnienia od substancji psychoaktywnych, przewlekłe zaburzenia nastroju i zachowania agresywne skierowanych na siebie lub otoczenie¹¹.

Mimo wielu działań podejmowanych przez ustawodawcę przemoc w rodzinie w dalszym ciągu jest zjawiskiem niemalże powszechnym.

⁸ Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. 2021, poz. 2140,

⁹ Tamże, s. 54.

¹⁰ Tamże, s. 53-54.

¹¹ www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl

Podstawową zasadą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ochrona prawa rodziny. Art. 40 Konstytucji mówi: „Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Art. 71 podaje: „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych”, z kolei 72 informuje: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”¹².

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku wskazuje, że pomoc społeczna jest tą dziedziną polityki społecznej państwa, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, czyniąc jednocześnie odpowiedzialnymi za organizację pomocy społecznej organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli¹³.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku zawiera preambułę „dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a szczególnie dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece nad dziećmi i wychowaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami” oraz wskazuje obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego, a także organach administracji rządowej¹⁴.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na samorząd powiatowy między innymi obowiązek opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych, w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie¹⁵.

Uwzględniając powyższe należy zastanowić się przede wszystkim jakie działania podjąć by uchronić przed zjawiskiem przemocy tych najmłodszych i najbardziej bezbronnych członków rodziny jakimi są dzieci. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim realizując zadania z zakresu pomocy społecznej między innymi oferuje pomoc ofiarom przemocy w zróżnicowanym zakresie, począwszy od pomocy doradczej i informacyjnej, po pomoc socjalną, prawną i psychologiczną. Niemniej jednak mając świadomość, że pomoc dziecku i rodzinie wymaga stałej i bezpośredniej współpracy wszystkich instytucji i organizacji odpowiedzialnych za wsparcie i pomoc rodzinie przeżywającej problemy opracowało Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim.

Należy zaznaczyć, że koncentracja działań z zakresu szeroko rozumianej profilaktyki nie może skupić się wyłącznie na dziecku ale winna obejmować wszystkich członków rodziny, w której występują zjawiska niepożądane.

¹² Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997r., Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483,

¹³ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, Dz.U 2021, poz. 2268 ze zm.

¹⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz. U. 2022, poz. 447 ze zm.

¹⁵ Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. 2021, poz.1249.

Realizacja wyznaczonego w ww. programie celu strategicznego tj. „**Profilaktyka i wspieranie rodzin uwikłanych w zjawisko przemocy domowej**” wymagała określenia celów szczegółowych, kierunków odpowiednich działań oraz wskazania instytucji za nie odpowiedzialnych. Dzięki niniejszemu programowi jednostki zaangażowane w świadczenie pomocy na rzecz dziecka uwikłanego w zjawisko przemocy na terenie Powiatu Nowomiejskiego będą działać spójnie i celowo co przybliży do osiągnięcia założonych w nim celów.

Tabela nr 1

Liczba rodzin nie wypełniających właściwie funkcji opiekuńczo-wychowawczej i liczba dzieci przebywających w rodzinach w latach 2018-2022.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin nie wypełniająca właściwie funkcji opiekuńczo – wychowawczej w latach 2018-2022	Liczba dzieci przebywających w tych rodzinach	Działania podjęte na rzecz tych rodzin
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim	31	68	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie kompetencji wychowawczych; - motywowanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych; - pomoc w poszukiwaniu, podejmowaniu utrzymaniu pracy zarobkowej, - wzmocnienie aktywności społecznej; - pomoc w kształtowaniu wartości w rodzinie, - pomoc w uzyskiwaniu wsparcia specjalistycznego; - pomoc w pełnieniu podstawowych funkcji, - pomoc w poprawie sytuacji życiowej rodziny; - realizowanie założeń zawartych w katalogu możliwego do uzyskania wsparcia; - Motywowanie do podjęcia/ kontynuacji leczenia odwykowego
Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim z/s w Mszanowie	13	38	<ul style="list-style-type: none"> - praca socjalna pracownika socjalnego, - wsparcie asystenta rodziny.
Centrum Usług Społecznych w Kurzętniku	45	136	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie asystenta rodziny, - pomoc finansowa; - pomoc psychologiczna; - pomoc rzeczowa; - udział dzieci w koloniach i półkoloniach
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Biskupcu	12	29	<ul style="list-style-type: none"> - praca asystenta z rodziną
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzicznie	31	65	<ul style="list-style-type: none"> - objęcie rodziny wsparciem i pomocą asystenta rodziny,

			- wystosowanie wniosku do Sadu o wgląd w sytuację rodziny.
Razem	132	336	-

Przedstawione wyniki, wskazują, że w latach 2018-2022 na obszarze powiatu nowomiejskiego funkcjonowały aż 132 rodziny, które nie wypełniały właściwie swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do dzieci które w nich przebywają a których łącznie było 336.

Należy nadmienić, że po dokonaniu analizy danych pozyskanych na potrzeby opracowania niniejszego programu na lata 2018-2022 powyższe dane są znacznie wyższe od tych z 2017r. co jednoznacznie wskazuje na znaczny wzrost liczby rodzin niewypełniających właściwie swoich funkcji.

Tabela nr 2

Sytuacja dziecka uwikłanego w zjawisko przemocy domowej w 5 gminach powiatu nowomiejskiego w latach 2018-2022.

Płeć	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta” w latach 2018-2022.	Sprawca przemocy w danej rodzinie (stopień pokrewieństwa z ofiarą/ofiarami przemocy)									Liczba dzieci przebywających w rodzinach dotkniętych przemocą w danej rodzinie	Liczba dzieci w poszczególnych kategoriach wiekowych przebywających w rodzinach dotkniętych przemocą			
		mąż/żona	były mąż/była żona	konkubent / konkubina	ojciec/matka	teść/teściowa	dziadek /babcia	Rodzeństwo (brat/siostra)	Wnuk/wnuczka	dziecko (syn/córka)		0-6 lat	7-13 lat	14-16 lat	Powyżej 16 lat
Mężczyzna	626	325	8	98	57	8	3	21	1	102	323	84	112	38	27
Kobieta	50	7	0	5	25	1	1	4	0	7	260	67	81	41	39
Razem	676	332	8	103	82	9	4	25	1	109	492	151	193	79	66

Analiza danych przedstawionych w tabeli wskazuje na bardzo dużą liczbę dzieci będących ofiarami przemocy doświadczanej w rodzinnym domu. Przemoc ta szczególnie dotyka ich w przedziale wiekowym 7-13 oraz 0-6 lat a jej sprawcą w przeważającej większości jest mężczyzna.

W latach 2018 -2022 w powiecie nowomiejskim procedurą „Niebieskiej Karty” objętych było aż 676 rodzin w których przebywało 492 dzieci będących niejednokrotnie ofiarami jak i świadkami jej stosowania. Z uwagi na to niepokojące zjawisko zasadnym jest zapobiegać tego typu relacjom w rodzinie i podejmować działania zmierzające do tego aby jej członkowie mieli świadomość, że przemoc zarówno ta fizyczna jak i psychiczna nie dają żadnych pozytywnych rezultatów wychowawczych, a wręcz przeciwnie - pogłębiają istniejące kryzysy.

3. Analiza zasobów kadry powiatu nowomiejskiego wyspecjalizowanej w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Do zasobów umożliwiających przeciwdziałanie przemocy w rodzinie na terenie powiatu nowomiejskiego zlicza się grupy, instytucje i organizacje funkcjonujące na jej obszarze lub obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców poprzez działalność na rzecz ofiar i sprawców tego zjawiska.

Tabela nr 3
Instytucje świadczące pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim
2.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim Ośrodki pomocy społecznej w : Nowym Mieście Lubawskim, Mszanowie, Kurzętniku, Biskupcu oraz Grodzicznie
3.	Ośrodek Wsparcia Rodziny i Dziecka (w strukturze PCPR)
4.	Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Społecznych
5.	Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Nowym Mieście Lubawskim
6.	Komenda Powiatowa Policji w Nowym Mieście Lubawskim
7.	Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim
8.	Prokuratura Rejonowa w Nowym Mieście Lubawskim

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto z uwagi na nasilające się zjawisko przemocy domowej sprawą priorytetową stało się przygotowanie kadry ośrodków pomocy społecznej do specjalistycznej pracy z rodzinami dotkniętymi ww. problemem, poprzez uczestnictwo w szkoleniach z jej zakresu.

Tabela nr 4
Liczba pracowników socjalnych przygotowanych do pracy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Lp.	INSTYTUCJE POMOCY SPOŁECZNEJ FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE POWIATU NOWOMIEJSKIEGO	LICZBA PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH PRZYGOTOWANYCH DO PRACY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim	2
2.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim	5
3.	Ośrodek Pomocy Społecznej zs. w Mszanowie	6
4.	Centrum Usług Społecznych w Kurzętniku	5
5.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Biskupcu	5
6.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzicznie	16
7.	Razem	39

Źródło: informacje uzyskano z Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie powiatu nowomiejskiego.

Dane uzyskane od instytucji pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu nowomiejskiego, przedstawione w powyższym zestawieniu wskazują na profesjonalnie wykwalifikowaną kadrę oraz specjalistów przygotowanych do pracy z osobami i rodzinami uwikłanymi w problem przemocy domowej w poszczególnych jednostkach, co niewątpliwie przyczyni się na uzyskiwanie pozytywnych efektów w pracy z ww. osobami.

Z dokonanej diagnozy wynika, że przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, który w znacznym stopniu dotyka najmłodszych członków rodziny jakimi są dzieci dlatego bardzo istotnym zadaniem jest udzielenie specjalistycznej i profesjonalnej pomocy rodzinom w celu przezwyciężenia problemów z jakimi się borykają.

4. Główne i szczegółowe założenia programu, oczekiwane efekty, wskaźniki

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim skierowany jest do:

- ofiar i świadków przemocy domowej w tym w szczególności dzieci;
- rodziców dzieci zagrożonych przemocą domową;
- sprawców przemocy domowej;
- społeczności lokalnej;
- instytucji, które działają na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej i które powzięły informację o wystąpieniu przemocy domowej.

Sporządzona diagnoza problemu przemocy w rodzinie w powiecie nowomiejskim była podstawą do opracowania celu głównego programu oraz celów szczegółowych programu. Cel główny będzie realizowany za pomocą celów szczegółowych programu oraz zaplanowanych działań. Wytyczone cele programu mają przyczynić się do przeciwdziałania przemocy w rodzinie tj: ograniczenia jej stosowania oraz zmniejszenia skutków stosowania przemocy w rodzinie. W realizacji celów programu będą uczestniczyły instytucje, podmioty i organizacje zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Cel główny programu :

Profilaktyka i wspieranie rodzin zagrożonych przemocą domową na terenie powiatu nowomiejskiego.

Cele szczegółowe:

1. Identyfikacja problemu i działania profilaktyczne

Działania :

- 1.1. Monitorowanie środowisk zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej;
- 1.2. Rozpowszechnianie informacji o możliwości uzyskania pomocy w instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie;
- 1.3. Zapobieganie wypaleniu zawodowemu i podnoszenie kwalifikacji zawodowych specjalistom zajmującym się zjawiskiem przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 1.4. Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków na rozwój dziecka;

Oczekiwane efekty:

- 1.1.1. Systematyczne pozyskiwanie wiedzy dotyczącej rozmiaru przemocy domowej oraz liczby dzieci nią dotkniętych na terenie powiatu nowomiejskiego;
- 1.1.2. Wzrost świadomości społecznej w zakresie możliwości uzyskania wsparcia i pomocy ze strony instytucji, placówek i organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny na terenie powiatu nowomiejskiego;
- 1.1.3. Aktywna działalność osób zawodowo zajmujących się zjawiskiem przemocy w rodzinie, zwiększenie umiejętności diagnozowania tego zjawiska i podejmowania skutecznych działań przez przedstawicieli różnych instytucji w celu jej zapobiegania;
- 1.1.4. Wzrost świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy domowej i jej skutków na funkcjonowanie dziecka;

Wskaźniki:

- 1.1.1.1. Aktualna liczba rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy domowej na terenie Powiatu Nowomiejskiego;
- 1.1.1.2. Liczba rozpowszechnionych informacji dotyczących instytucji, placówek i organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny;
- 1.1.1.3. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla grup zawodowych działających w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz liczba osób w nich uczestniczących;
- 1.1.1.4. Liczba opublikowanych i rozdystrybuowanych informacji dotyczących zjawiska przemocy;

2. Edukacja i promocja konstruktywnych postaw w rodzinie.

Działania :

- 2.1. Promowanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową poprzez edukację rodziców dzieci uczęszczających do szkół i przedszkoli.
- 2.2. Realizacja programów profilaktycznych skierowanych do rodziców dzieci i młodzieży zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- 2.3. Promowanie korzystnych interakcji rodzinnych i procesów komunikacyjnych w rodzinie poprzez warsztaty oraz prelekcje.
- 2.4. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego.

Oczekiwane efekty :

- 2.1.1. Wzrost wiedzy i umiejętności wychowawczych wobec dziecka w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 2.1.2. Wzrost wiedzy o problemie przemocy wśród dzieci i młodzieży;
- 2.1.3. Wzmocnienie umiejętności prawidłowej interakcji i komunikacji w rodzinie;
- 2.1.4. Zwiększenie liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego.

Wskaźniki:

- 2.1.1.1. Liczba osób , które poznały prawidłowe metody wychowawcze w stosunku do dzieci w rodzinach dotkniętych przemocą domową uczęszczających do szkół/ przedszkoli;
- 2.1.1.2. Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych oraz liczba osób w nich uczestnicząca;

2.1.1.3. Liczba rodzin u których nastąpiło wzmocnienie interakcji i komunikacji między jej członkami;

2.1.1.4. Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego;

3. Promowanie stylu życia wolnego od przemocy.

Działania :

3.1. Aktywizacja dzieci-ofiar przemocy w rodzinie poprzez uczestnictwo w proponowanych przez szkoły zajęciach pozalekcyjnych;

3.2. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień jako alternatywy zachowań destrukcyjnych;

3.3. Rozwój form spędzania czasu wolnego sprzyjający wzmocnieniu więzi rodzinnych;

Oczekiwane efekty :

3.1.1. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u dzieci dotkniętych zjawiskiem przemocy domowej;

3.1.2. Podniesienie własnej wartości przez uczestników zajęć mających na celu rozwijanie zainteresowań i uzdolnień;

3.1.3. Wzmocnienie więzi rodzinnych między członkami rodzin dysfunkcyjnych.

Wskaźniki:

3.1.1.1. Liczba dzieci z rodzin dotkniętych przemocą uczestniczących w zajęciach aktywizujących.

3.1.1.2. Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach rozwijających zainteresowania.

3.1.1.3. Liczba imprez rekreacyjno – sportowych oraz osób w nich uczestniczących.

5. Planowany przebieg realizacji programu.

Realizatorzy:

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemoc w rodzinie w powiecie nowomiejskim jest dokumentem o działaniu długofalowym. Będzie realizowany we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, które zajmują się zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Czas realizacji programu:

Niniejszy program realizowany będzie od 2023 do 2027r.

Monitoring i ewaluacja programu.

Monitoring programu będzie prowadzony corocznie, poprzez gromadzenie podejmowanych przez zaangażowane w jego realizację jednostki danych dotyczących stopnia osiągnięcia celów założonych w programie. Zakłada się możliwość dokonania korekty programu w przypadku niewystarczającej skuteczności realizacji zaplanowanych działań.

Ewaluację programu prowadzi będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim poprzez wykorzystanie informacji pozyskanych od pozostałych realizatorów programu. Informacje z realizacji programu będą przedkładane Radzie Powiatu

w ramach corocznych sprawozdań z zakresu działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim.

Źródła finansowania programu:

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim finansowany będzie ze środków własnych, środków powiatu nowomiejskiego, środków instytucji współuczestniczących oraz z pozabudżetowych środków pozyskiwanych z różnych programów (krajowych, unijnych).

6. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

Cel główny: Profilaktyka i wspieranie rodzin zagrożonych przemocą domową.

Cel szczegółowy nr 1 : Identyfikacja problemu i działania profilaktyczne.

Lp.	Działania	Od kiedy	Do kiedy	Podmiot realizujący i jednostki współpracujące
1.	Monitorowanie środowisk zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej	2023	2027	Ośrodki Pomocy Społecznej, pedagodzy szkolni
2.	Rozpowszechnianie informacji o możliwości uzyskania pomocy w instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie	2023	2027	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, pedagodzy szkolni, Starostwo Powiatowe
3.	Zapobieganie wypaleniu zawodowemu	2023	2027	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Ośrodki Pomocy Społecznej
4.	Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków na rozwój dziecka	2023	2027	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, pedagodzy szkolni, Ośrodki Pomocy Społecznej

Cel szczegółowy nr 2 : Edukacja i promocja konstruktywnych postaw w rodzinie.

Lp.	Działania	Od kiedy	Do kiedy	Podmiot realizujący i jednostki współpracujące
1.	Promowanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową poprzez edukację rodziców dzieci uczęszczających do szkół i przedszkoli.	2023	2027	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, PCPR, NGO*
2.	Realizacja programów profilaktycznych skierowanych do rodziców dzieci i młodzieży zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie.	2023	2027	Ośrodki Pomocy Społecznej, pedagodzy szkolni, NGO
3.	Promowanie korzystnych interakcji rodzinnych i procesów komunikacyjnych w rodzinie poprzez warsztaty oraz prelekcje.	2023	2027	Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
4.	Prowadzenie poradnictw specjalistycznego.	2023	2027	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Cel szczegółowy nr 3 : **Promowanie stylu życia wolnego od przemocy.**

Lp.	Działania	Od kiedy	Do kiedy	Podmiot realizujący i jednostki współpracujące
1.	Aktywizacja dzieci- ofiar przemocy w rodzinie poprzez uczestnictwo w proponowanych przez szkoły zajęciach pozalekcyjnych.	2023	2027	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, świetlice, kluby, NGO
2.	Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień jako alternatywy zachowań destrukcyjnych.	2023	2027	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, świetlice, kluby, NGO
3.	Rozwój form spędzania czasu wolnego sprzyjający wzmocnieniu więzi rodzinnych.	2023	2027	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, świetlice, kluby, NGO

*NGO - formalne i nieformalne grupy/organizacje pozarządowe.

Literatura:

1. Diagnoza Zjawiska Przemocy w Rodzinie w Polsce wobec kobiet i wobec mężczyzn. Część I-raport z badań ogólnopolskich. Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej 2010r.
2. M.Porąbaniec, Działania pracowników socjalnych podejmowane na rzecz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, Pedagogika Rodziny 1/1,
3. W. Okoń, Słownik pedagogiczny, Warszawa 1981,
4. M. Ziemska, Rodzina a osobowość, wyd. I, Warszawa 1975,

Akty prawne:

1. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. z 2022r., poz. 2140.
2. Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. 2021, poz. 1249,
3. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997r., Dz. U. 19970, nr 78, poz. 483,
4. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej , Dz.U 2021, poz. 2268 ze zm.,
5. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz. U. 2022, poz. 447 ze zm .

Pozostałe źródła:

1. www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl